

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет гуманітарних наук

Кафедра культурології

Курсова робота

освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр

на тему: **«Дослідження інструментів нейролінгвістичного програмування
через призму діяльності Духовного центру «Відродження» в Україні.»**

Виконав:

студент 3-го року навчання,
спеціальності 034 Культурологія
Симчич І. З.

Керівник: Демчук Р. В.

доктор культурології

КИЇВ 2021

Зміст

Вступ.....	3
РОЗДІЛ I.....	5
Історія розвитку духовного центру «Відродження».....	5
1.1. Використання релігії як інструменту маніпуляції.....	5
1.2. Передумови виникнення «Відродження».....	7
1.3. Рання діяльність Духовного центру.....	9
1.4. Перший капітал. Створення нових філій.....	10
1.5. Переїзд до Києва.....	12
1.6. Пік київської діяльності «Відродження». Молитва у Палаці Спорту.....	14
1.7. 2013 рік. «Війна проти мас-медіа».....	17
РОЗДІЛ II.....	22
Застосування інструментів нейролінгвістичного програмування в діяльності Духовного центру «Відродження».....	22
2.1. Нейролінгвістичне програмування. Використання його в повсякденному житті.....	22
2.2. Стан «дрімоти».....	25
2.3. Використання звуку для занурення в сугестивний стан.....	26
2.4. Світло та колір. Візуальний вплив на свідомість.....	28
2.5. Практичне використання НЛП Духовним центром «Відродження»....	30
Висновки.....	35
Список використаних джерел.....	38
Додатки.....	41
Додаток 1	41
Додаток 2.....	49

Вступ

Актуальність: Актуальність моєї роботи полягає у дослідженні використання інструментів нейролінгвістичного програмування через аналіз діяльності Духовного центру «Відродження» заснованого Володимиром Мунтяном. На сьогоднішній день маніпуляція людською свідомістю сприймається більшістю, як негативний факт, руйнування їх особистості та самостійності індивіду. Сучасне використання методів нейролінгвістичного програмування має не тільки маніпулятивний характер, але і служить причиною розвитку суспільства.

Об’єктом мого дослідження виступає Духовний центр «Відродження», як релігійний феномен на території України, а **предметом** – використання технологій нейролінгвістичного програмування в його діяльності.

Мета: Мета моєї роботи полягає у дослідженні використання інструментів, технік, механізмів нейролінгвістичного програмування за допомоги аналізу певних закономірностей виявлених сугестивних процесів.

Заявлена мета реалізується через наступні **завдання:**

- проаналізувати історію становлення Духовного центру «Відродження»
- порівняти Духовний центр «Відродження» та Велике Біле Братство та узагальнити причини їх успіху
- дослідити загальні інструменти нейролінгвістичного програмування
- дослідити використання технік нейролінгвістичного програмування Духовним центром «Відродження»

Методи дослідження: Дослідження побудовано на міждисциплінарній інтеграції культурологічного, психологічного, релігієзнавчого підходів. Провідними методами є аналітичний, компаративний, дескриптивний. Метод теоретичного узагальнення застосовано для підведення підсумків дослідження. Робота ґрунтується на принципі конфесійного неупередження.

Ступінь розробки проблеми: Механізми нейролінгвістичного програмування описано у працях В. Шаталова «Система опорних сигналів», В. Петрика, М. Присяжнюка, Л. Компанцевої «Сугестивні технології

маніпулятивного впливу / Навчальний посібник» та С. Кара-Мурзи «Маніпуляція свідомістю». Стан трансу вивчав Д. Гріндер та Р. Бендрел «Формування трансу». Вплив релігії на свідомість людини та її маніпуляції над нею розкривають праці М. Сіразетдінової «Про маніпуляцію релігійної свідомості», Ю. Єрмакова «Маніпуляція особистістю: смисл, прийоми, наслідки», С. Восканяна та С. Єрмакова «Релігія, як інструмент політичного маніпулювання: історичні аспекти і сучасність». Історії виникнення Духовного центру «Відродження» приділено увагу журналістів С. Гальченко у серії його відео-репортажів «Сектанти прямо у центрі Києва виманюють у людей тисячі гривень», «Церква Відродження зомбує людей та ламає їх життя», «Церква Відродження відхрещується від пастора Мунтяна», Т. Овіннікової «Лідер секти «Відродження» сидів у в'язниці за шахрайство». Загалом діяльність Духовного центру «Відродження» є малодослідженою, тому потребує подальшого розвитку.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, теоретичного та практичного, висновків та додатків. У першій частині я досліджував історію становлення Духовного центру «Відродження», аналізував причини його успіху, узагальнював аспекти появи та діяльності подібний нетрадиційних релігійних течій та порівнював вищезазначені аспекти аналогічними Великого Білого Братства, а в практичній досліджував конкретні техніки, інструменти та методики нейролінгвістичного програмування та їх використання.

РОЗДІЛ І

Історія розвитку духовного центру «Відродження»

1.1. Використання релігії як інструменту маніпуляції

Ранні форми релігійних вірувань та політики з давніх-давен були тісно пов'язані між собою. Віра у божеств в часи Античності, наприклад, була невід'ємною частиною суспільства, фактично була загально прийнятою ідеологією, а відповідно їй відводилася суттєва роль у житті людини. Так, думка про використання віри людей у надприродне як інструмент для посилення впливу існувала, розвивалась паралельно.

М. Сіразедтінова. у своїй статті в журналі *European Social Science* 2013 року висуває твердження, що «іншоособовий» вплив на релігійну свідомість людини існував завжди, з появою перших примітивних вірувань. Він є першим видом маніпуляції, яка базується на фундаментальних уявленнях людини про природу та роль людини в ній, фактично дослідниця вважає його основним, базовим. В доісторичні часи, коли людина не мала об'єктивного знання про навколишній світ, шамани або інші привілейовані стани населення, назвемо їх «А», використовували свій статус та положення в суспільстві для успішного керування людьми «Б» –, приміром, селянами. Найпростіший приклад, який можна привести в підтвердження, це збагачення особистих статків людей «А» шляхом присвоєння речей в якості подарунків від «Б» в результаті проведення певних ритуалів: спіритичних зв'язків із померлими, культових благословень урожаю для землеробів тощо Саме в релігії були сформовані перші патерни маніпулювання релігійною свідомістю та, відповідно, й способи їм протистояти [1].

---

¹ Sirazetdinova M.F. Concerning Religious Consciousness Manipulation // European social science journal. – 2013. – № 11-2 (38). – С. 66–73.

Якщо ж брати до уваги сучасне поширення різних видів маніпулятивного впливу, то релігійний тип і досі залишається одним із найбільш обговорюваним, адже інколи це приводить до абсурдних вчинків адептів. Цю картину можна простежити не тільки на прикладі діяльності Великого Білого Братства, як релігійної спільноти, яке привернуло до себе колосальну увагу науковців та дослідників, але й релігійної спільноти засноване Володимиром Мунтяном «Відродження», яке сколихнуло релігійну спільноту України разом із мас-медіа. На відмінну від ЮСМАЛОС цей рух на сьогоднішній день є це досить малодослідженим, але він і досі залишається одним із найзагадковіших церковних феноменів на території України. Так в чому ж полягає його особливість? В цій роботі ми спробуємо пояснити причини його успіху, знайти певні своєрідні закони таких маніпулятивних спільнот шляхом порівняння діяльності та історії створення, посилаючись на наше попереднє дослідження не менш значимого Білого Братства², узагальнити та вивести «правила», які й дозволили цим двом релігійним групам привернути до себе увагу не тільки української групи науковців, але й навіть дослідників з Європи.

Перш ніж вивчати власне маніпулятивну діяльність «Відродження», потрібно хоча б у загальних рисах зрозуміти суб'єкт дослідження, адже досить часто відповіді на певні примітивні та загальні питання лежать на поверхні: хто ж такий Володимир Мунтян, яка була його мотивація при створенні цього духовного центру і багато схожих питань, за допомогою яких можна охарактеризувати діяльність релігійного руху.

«Відродження» так само як і Велике Біле Братство охрещено суспільством як сектантський рух, що вже само собою накладає не об'єктивне ставлення до предмету дослідження і робить його досить суб'єктивним. Зважаючи на цей факт в роботі ми спробуємо уникати саме такого формулювання для кращого «незалежного» аналізу даного релігійного феномену, але все ж таки повністю

---

² Тема курсової роботи «Велике Біле Братство: механізми маніпуляції та вплив на свідомість адептів» 2020 р.

опускати цей факт є недоречним. Для будь-якого суспільного переконання, стереотипу, шаблону є своє унікальне пояснення, яке ми і спробуємо віднайти.

1.2. Передумови виникнення «Відродження»

Питання про старт діяльності релігійного руху в Україні вже на самому початку є дискусійним. Роком заснування Духовного центру «Відродження» прийнято вважати 1997 рік із заснуванням першої церкви у місті Перещепино, Новомосковського району Дніпровської області, хоча деякі дослідники називають дещо іншу дату – 2002 рік, коли була відкрита найбільша на той час філія у Дніпрі. Єдиний факт, що не викликає сумніву, це особистість лідера цього релігійного руху.

Володимир Мунтян – одноособовий засновник Духовного центру відродження та вже сам по собі є досить цікавою особистістю для аналізу, адже до початку його церковної історії ніякого відношення до релігії він не мав, а навіть навпаки не вірив існування Бога. У 1991 році він був засуджений до трьох років позбавлення волі за крадіжку та шахрайство та відправлений до 10-ї спецколонії в Кривому Розі, саме звідти і бере свій початок історія «Відродження». Під час його перебування за ґратами до колонії неодноразово приходили місіонери Української Церкви Християн Віри Євангельської (далі ХВС, або УЦХВС), які спілкувалися з ув'язненими, залучали їх до своєї віри. Одним із них був і Мунтян. Після свого тюремного строку він став членом Молитовного дому євангелістів у м. Дніпрі, а пізніше закінчив й біблійний коледж ХВС.

Володимир Мунтян досить довгий час був залежний від наркотичних засобів та спиртних напоїв, через що мав досить серйозне захворювання печінки, ймовірно цироз, щоправда точних даних знайти не вдалося, але згодом, за його словами, він пережив загадкове зцілення, яке й послужило вирішальним фактором приєднання до лавр УЦХВС. Зацікавивши Федора Явтуховича Сагана, пресвітера Української Церкви Християн Віри Євангельської, своїм потенціалом

в якості прислужника церкви, той вирішує вислати його на свою першу просвітницьку місію до міста Переципене із метою заснування там чергової церкви ХВС, де Володимиру відводилася роль пастора. Саме з цього моменту на думку більшості дослідників і починається історія Духовного центру «Відродження».

Не зважаючи на отриману довіру від пресвітера Федора Володимир Мунтян мав дещо інші релігійні погляди на віросповідання в його церкві. Його діяльність у місті Переципин можна охарактеризувати як харизматську, тобто ту, яка спиралася виключно на дари Святого Духа, з якими власне пастор і зіштовхнувся в минулому: зцілення, пророцтво та прощення. Окрім загадкового зникнення, за його словами, печінкової хвороби Володимир також і відновив свій шлюб, який раніше було зруйновано через його наркотичну залежність. Як стверджує сам Мунтян ці події є ніщо інше, як демонстрація дарів Святого Духу, результатом його покаяння, і в результаті прощення. Такий напрям філософського вчення буде простежуватися протягом всієї історії його просвітницької діяльності і в майбутньому, тому із впевненістю можна стверджувати, що Духовний центр «Відродження» є власне харизматичною течією, а не «чисто» євангелістською.

Таке ставлення до порученої місії пресвітера Федора досить сильно не задовольняло через суттєву різницю у релігійних поглядах і вже за рік, у 1998, Мунтяна було вилучено із лав Української Церкви Християн Віри Євангельської та визнано його вчення єретичним на території держави. Саме з цього моменту «Відродження» і набуло суспільний статус секти, як спільноти, яке не було визнано релігійної спільнотою та сповідало своє трактування Святого Письма.

Як можна побачити передумови появи Духовного центру є досить схожими зі створенням Великого Білого Братства та й інших новітніх релігійних рухів. Цей факт можна виділити як певне соціо-психологічне узагальнення, ще одну спробу пояснити виникнення НРР не тільки на території України, але і в цілому світі. Ототожнення ЮСМАЛОС та «Відродження» проявляється у факті певного особистого «Божественного контакту» їх засновників: Марини Цвігун

(вселення Бога у її тіло) та Володимира Мунтяна (отримання дарів у вигляді зцілення від Святого Духу); кримінального досвіду, у результаті якого лідери змінили стиль свого життя, ставши надзвичайно духовними і це лише при першому погляді на причини створення цих двох релігійних угруповань.

1.3. Рання діяльність Духовного центру.

Інформація про подальший розвиток Духовного центру «Відродження» на просторах інтернету в переважній більшості суб'єктивна, написана різними журналістами із метою сплундрувати чи викликати відверту ненависть у суспільства, гіперболізована. Звісно така позиція також має свої певні засади: збереження людей від негативного впливу, тож саме для «очищення» свого імені у 2014 році була проведена прес-конференція, на якій Володимир Мунтян дав відповіді на велику кількість запитань преси та спростував певні факти про його угруповання. Таке першоджерело є одним із найбільш достовірних на сьогоднішній день, принаймні коли досліджується виключно історичні факти, а не внутрішні наміри та цілі засновника.

За словами Володимира Мунтяна, його угруповання після вилучення із лав послідовників Української Церкви Християн Віри Євангельської позбулося контролю і нарешті змогло розвиватися самостійно. «Все почалося з однієї людини, яку я разом зі своєю дружиною захотіли вилікувати і вилікували від наркотичної залежності, потім таких людей було 7, а згодом і 14 осіб» – зазначає засновник. Перші роки їх діяльності власне і були пов'язані із роботою зі схожим прошарком населенням, їх реабілітації та повернення до нормального, «чистого» способу життя. Мунтян допомагав людям отримати зцілення – один із дарів Святого Духа – після чого їх життя не тільки змінювалося на краще, але в ньому і з'являлася певна духовність. Таким чином ряд послідовників «Відродження» почав збільшуватися.

Перші 5 років у місті Перещепине Володимир характеризує свою діяльність виключно як реабілітаційну, а із переїздом у 2002 році до Дніпра

«Відродження» почало займатися своєрідним волонтерством – «годували тих, хто був голодним», безхатченків та людей похилого віку, надавали першу медичну допомогу, обробляли та дезінфікували їх рани, кожного дня таких осіб було близько сотні. Звісно окрім такої фізичної допомоги Володимир разом зі своєю дружиною також і розвивали їх духовну складову, розповідали про Бога та Святого Духа, фактично були посередниками, які давали ті самі дари (зцілення). Оскільки на той час матеріального достатку Духовний центр «Відродження» не мав, а першими «послідовниками» були безхатченки та пенсіонери, які також власних статків не мали, то дійсно всю їх діяльність можна назвати волонтерською, адже нічого у відповідь на початках Мунтян за таку допомогу не просив. Саме таким чином почалося завойовування людської любові та довіри до цього релігійного руху, на базі якої у майбутньому і буде побудована ціла кампанія.

Знову ж таки, вже на цьому етапі можна прослідкувати неймовірну тотожність перших членів ЮСМАЛОС та Духовного центру «Відродження» – це ті, хто мали найбільшу схильність потрапити під вплив релігійних груп: люди похилого віку, хто шукав «спасіння» у будь якому розумінні цього слова. Така категорія людей дала можливість на початках лідерам обох угруповань проводити можливо навіть не повністю свідомі, але все ж таки свого роду експерименти, вивчати поведінку людської свідомості, тестувати різні механізми маніпуляції й інші подібні речі, щоб у майбутньому бути спроможними значно посилити свій вплив і на інші категорії людей, більш «сформованих» та освічених осіб. Цей факт можна виокремити як друге узагальнення, своєрідну змінну у формулі, результатом якої служить створення та подальше існування подібних організацій.

1.4. Перший капітал. Створення нових філій

Коли ж «Відродження» вже не можна було назвати новим маленьким приватним угруповання, коли кількість безпосередніх його членів сягало

близько 500 осіб Володимир Мунтян вирішив зробити перший крок, який за визначенням забирає в у Духовного центру статус волонтерської общини – тепер почали організовувати заходи спільної молитви та зцілення за певний кошт. Як зазначає сам засновник таке рішення мало привчити людей до того, все в житті має свою ціну, нічого, на жаль, не дістається за дарма. Звісно такий посил не ніс прямого «наказу» платити грішми, натомість використовувався перший досить явний інструмент т. зв. «простого словесного маніпулювання». За допомогою умовних фраз «До чого ви можете прирівняти власне щастя?», «Наскільки цінним для вас є прощення (зцілення)?» і подібних у свідомостях людей закладалося уявлення про сакральне значення для них такого ритуалу, в результаті якого вони б змогли отримати внутрішній спокій, свого роду прозріння. В залежності від усвідомлення важливості здобутих знань вони по-різному віддячували пастора: інколи грішми, адже це найпростіший спосіб, а інколи й матеріальними подарунками. Так «Відродження» почало здобувати всій перший капітал при цьому не втрачаючи вже набуду аудиторію, а навіть навпаки – заманюючи нових послідовників.

Згодом, у тому ж 2002 році, Мунтян на зароблені таким чином кошти зміг придбати перші заміські будинки в Обухівці та Новоолександрівці, селищ Дніпровської області, та переобладнати їх під Доми молитв, які виступили одними з перших офіційних філій Духовного центру. Оскільки організація вже досить давно вийшла за рамки одного приміщення, а кількість її членів налічувала близько тисячі осіб і декілька відділень у різних містах, вона потребувала певної перебудови її інституту управління, адже самотужки Володимир вже не мав змоги все контролювати. Так була створена певна ієрархічна структура, на чолі якої стояв старший пастор – засновник «Відродження». Мунтян самопроголосив себе тринадцятим апостолом у 1997 році, тому фактично саме такий статус носить голова Духовного центру, а церковна рада, яка складалася із найближчих до Володимира осіб та ще декількох членів виступала у ролі допоміжного апарату управління угрупованням. Головами помісних церков, філій, назначалися пастори, які

обиралися після особистого ухвалення їх кандидатури «тринадцятого апостола», після чого ті були зобов'язані дотримуватися основних філософських ідей засновника. Також в кожній такій церкві були присутні лідери служінь та домашніх груп, які відповідали відповідно за безпосереднє проведення деяких спільних молитов та «домашніх» сеансів очищення. Окремо варто згадати дочірні церкви, де керування здійснювалося не тільки обраними пасторами, але і єпископами. Не зважаючи на таку ієрархічну піраміду, строгої структури «Відродження» не мало, що і послужило окремим додатковим фактором їх успішного розвитку. Церкви притримувалися принципу часткової незалежності, що дозволяло їм утворювати внутрішні релігійні громади, але все ж таки основний вектор їх діяльності задавав Володимир Мунтян. Така позиція дала можливість розвиватися кожній філії окремо пристосовуючись до їх унікальних реалій, при цьому не відокремлюватися повністю від всієї спільноти.

1.5. Переїзд до Києва

Перша масова молитва відбулася на території міста Сєверодонецьк у Льодовому палаці 6 квітня 2006 року, де були присутні близько 5 тисяч послідовників «Відродження». Таку подію можна сміливо називати наступним етапом розвитку Духовного центру, адже цього моменту масштаби релігійного угруповання перестали бути непомітними для суспільства, почали зароджуватися перші негативні чутки, міфи та історії. Основна тема заходу була як завжди незмінна – чудесне зцілення людських хвороб та загальнолюдське возз'єднання не тільки між собою, але і з Богом всередині кожного присутнього. На відмінну від попередніх подібних зборів на територіях церков ця мала одну особливість – вона не була безкоштовною, а за входні білети потрібно було заплатити близько 100 доларів США за квиток, що за офіційним курсом 2006 року становило приблизно 500 грн. Та на цьому фінансові витрати адептів не закінчувалися, адже під час самого заходу Мунтян не одноразово закликав відвідувачів давати такі ж грошові пожертвування, які він обіцяв витратити не

тільки на розвиток Духовного центру, але і на продовження волонтерської діяльності шляхом закупівлі продовольства для будинків літніх людей та медичного обладнання для лікарень. Останній факт є досить парадоксальним, оскільки «тринадцятий апостол» сам неодноразово наголошував увагу на його дарі цілителя, який він отримав під час хрещення Святим Духом: «Сьогодні рак зрушить з місця, параліч зрушить з місця, перелом хребта зрушить з місця. Во ім'я Ісуса Христа родове прокляття зрушить з місця...». Такими фінансовими пожертвуваннями Мунтян не тільки вселяв у людську свідомість думку, що вони очищають свою душу від гріхів допомагаючи нужденним, але і стають безпосередніми партнерами «Відродження», що мало на адептів колосальний вплив. Механізм викачування грошей успішно запустився й застосовувався на кожній такій подальшій спільній молитві. Окрім збільшення фінансового колообігу навколо Духовного центру із появою перших великих богослужінь можна прослідкувати і появу перших спроб відкритого маніпулювання вже не десятками людей, а всіма, хто на той момент знаходився у приміщенні. Майже 10 років практики були завершені і почали активно застосовуватися на широкій аудиторії.

У 2011 році, коли Духовний центр вже був надзвичайно поширений не тільки у Дніпровській області, але і на території Південно-Центральної України, було прийнято рішення перемістити головну церкву із Дніпра до Києва, що і сталося незабаром. Того ж року відбуваються перші спільні молитви у столиці, ціна на яких зі ста доларів виросла вже до трьохсот. До них можна віднести і саміт «Четвертий вимір», і відвідування коледжу «Гора Мойсея», який за словами організаторів мав допомогти людині зрозуміти своє призначення та навчити відкритися Богові. На кожному такому заході психолог-криміналіст МВС України Юрій Ірхін помічає застосування певних методів нейролінгвістичного програмування, які вводять людину в транс не тільки за допомогою голосового апарату оратора, але і з використанням технічних засобів (музики, ритміки, світла) та поведінки на сцені (постійний рух по сцені праворуч-ліворуч, тощо). Із заснуванням центральної церкви в Києві «Відродження» також

запускає свій телевізійний та радіо-канали, програма яких була призначена для утримування adeptів у зомбованому стані після «служб» та заохочення до членства нових осіб [16].

Переважає більшість послідовників «Відродження» вже не складалася виключно з пенсіонерів та безхатченків, згідно із коментарями Олени Ковальчук, які вона дала інтернет-порталу Антикор, то люди віком від 35 до 45 років склали половину від всіх залучених осіб, підлітки – близько четвертої частини, і лише решта – пенсіонери. Аналізуючи таку статистику можна зробити висновок, що Мунтян не тільки опанував сугестивні технології впливу, але і навчився застосовувати знання на великій кількості людей. Схожий, але із певними відмінностями порядок дій можна прослідкувати і у діяльності Марини Цвігун та Юрія Кривоногова – лідери обох угруповань перед початком їх активної діяльності вже мали не тільки теоретичні знання як маніпулювати певними групами людей і якими конкретно, але і практичний досвід, що дозволив їм удосконалити інструменти їх впливу та застосувати вже на «складніших» соціальних групах.

1.6. Пік київської діяльності «Відродження». Молитва у Палаці Спорту

Згодом, після переїзду до Києва, 7 липня 2011 року відбулася наймасовіша на той час спільна молитва у приміщенні Палацу Спорту, яку сучасні дослідники діяльності Духовного центру називають піком, розквітом його діяльності. Така характеристика безпосередньо пов'язана не тільки із кількістю самих adeptів, що були присутні на цьому заході, але і агресивне використання маніпулятивного впливу, що служив причиною збільшення кількості послідовників фактично у геометричній прогресії. Залучення нових «учасників» вже відбувалося не тільки за допомогою технологій (телевізійний канал, радіо) чи промов «тринадцятого апостола», але і за допомогою самих людей, що вже фанатично дотримувалися всіх правил та «заповідей» Духовного

центру. Розповідаючи своїм знайомим, родичам та близьким друзям про чудеса, які Володимир Мунтян робив на сцені відбувалося зародження інтересу нових людей до діяльності «Відродження». Таким чином це призводило до їх появи на спільних молитвах, де вони вже потрапляли під вплив самого Мунтяна. Варто зазначити, що нікого силоміць ставати частиною релігійної групи не змушували, але, як зазначає Олена Ковальчук «просто залишити приміщення було досить важкою задачею» [Додаток 1].

При вході біля турнікетів вже прослідковувався натовп, черги біля входів до самого залу, а навколо периметру стояли численні охоронці із металодетекторами – все це свідчить про масштаби такого заходу і про те, що верхівка «Відродження» була до нього вже підготовлена. Окрім передбачених плануванням Палацу Спорту сидячих місць біля сцени було також розставлено декілька десятків стільців, але навіть цей фактор не послужив вирішенням проблеми тисняви під час молитви. Багато людей не змогли зайти вільних сидячих місць, тому були вимушені стояти у проходах між рядами. Як тільки захід починався всі входні двері зачинялися, щоб не допустити «вивітрінню Святого Духа», який, як запевняв Мунтян кожного разу, був присутній разом зі всіма в той момент. Але я допускаю, що такі дії не були випадковими. Закриття дверей фактично створювало певний релігійний вакуум, підготовлювало все приміщення для того, щоб ті, хто потрапив усередину із великою ймовірністю захотіли повернутися на молитву ще раз, таким чином потрапили під маніпулятивний вплив Володимира Мунтяна. Таку практику із ізолюванням приміщення засновник Духовного центру використовував і на самих початках своєї діяльності, але цей випадок став першою наймасовішою ізоляцією людей.

Ще однією особливістю цього заходу стало те, що окрім небезкоштовного входного білету всередині самого Палацу Спорту, у фойє, проводилися платні сеанси екзорцизму та зцілення від не дуже серйозних хвороб, адже вилікувати, наприклад, дитячий церебральний параліч або рак під силу лише самопроголошеному «апостолу», продавалися їжа та напої, придбавши які ви жертвували кошти на розвиток Духовного центру «Відродження». Окрім всіх

цих матеріально-фінансових пасток, в яких людина отримувала хоча б щось собі у відповідь під час «основного сеансу» серед натовпу ходили люди, які збирали добровільні пожертвування від відвідувачів, на що час-від-часу спонукав Мунтян від сцени. Як зазначає колишній журналіст ТСН Сергій Гальченко «машина по викачуванню грошей працювала безвідмовно. Люди під час його промов перебували у стані трансу і робили те, що «радив» їм їх пророк» [7].

Кожна така зустріч транслювалася і на особистому каналі Духовного центру «Відродження» і з деякими із них можна навіть зараз ознайомитися у відкритому доступі. Аналізуючи такі відеоматеріали можна дійсно помітити нездорову поведінку людей у залі: крики, плач, шокова радість та інші емоції, за допомогою яких можна досить легко маніпулювати індивідом, адже його свідомість вже не була чистою і не могла сприймати й аналізувати події тверезо.

Під час кожного такого заходу була також передбачена невелика п'ятнадцятихвилинна перерва, тільки під час якої учасникам молитви було дозволено виходити із приміщення, а по її закінченню охорона закликала всіх повернутися до приміщення. Щоб уникнути зайвих запитань на рахунок такої ізоляції верхівкою «Відродження» було вигадане невелике пояснення, в яке люди повірили безвідмовно: «Коли апостол молиться за нас, виходити не можна», адже таким чином, припускаю, зневажається його постать, через що можна накликати на себе додаткові проблеми.

Для усвідомлення масштабу фінансового кругообігу навколо Духовного центру варто зазначити той факт, що приміщення Палацу Спорту було орендоване організацію на кожен день протягом цілого місяця, як зазначає вже вищезгаданий мною Сергій Гальченко «вартість такої розкоші – не мільйон, а кілька мільйонів гривень» [6].

Натомість сам Володимир Мунтян під час конференції, яка і служила одним із основних джерел інформації, зазначає, що вся його діяльність продовжувала нести саме волонтерський, проповідницький та об'єднуючий характер. На кожній спільній молитві, він просив свої послідовників полюбити ближнього свого, возлюбити та прославляти Святого Духа. В результаті за його

ідеєю повинно було відбутися єднання не тільки Бога із адептами, але і припинення неприязні до незнайомих людей, які з часом ставали один одному братами і сестрами.

Створення достатньо сімейної атмосфери я також вважаю не випадковим і можу винести цей факт як ще одне узагальнення, фактично успішну формулу для розуміння загальної логіки функціонування подібних релігійних спільнот. Якщо порівнювати Духовний центр «Відродження» із Великим Білим Братством на приблизно такому ж етапі розвитку, то можна помітити першу і досить суттєву різницю – власне відношення між послідовниками та верхівкою церкви. В той час, як Марина Цвігун та Юрій Кривоногов ототожнювали себе із Божественними сутностями, відокремлювали себе від своїх адептів, то Володимир Мунтян, хоч і не був для людей «братом», але мав значно тісніший зв'язок із кожним присутнім на спільних молитвах ніж лідери ЮСМАЛОС. Модель його поведінки можна представити у вигляді схеми «батько–діти», в якій «тринадцятий апостол» допомагав прихожанам, зцілював їх хвороби, проводив сеанси екзорцизму, тощо.

1.7. 2013 рік. «Війна» проти мас-медіа.

Після успішного закріплення Духовного центру «Відродження» у Києві подальший розвиток цієї релігійної групи можна назвати експоненціальним, адже в період від 2011 року до 2013 значно збільшилася кількість другорядних церков, які підпорядковувалися столичній. Так, станом на 2013 рік налічувалося близько 320 філій, які існували не тільки на території України, зокрема їх вплив поширився на західні території, у Львівську, Івано-Франківську та Чернівецьку області, але і за кордон до країн колишньої Співдружності Незалежних Держав – Білорусії, Росії та Молдови.

До причин такого шаленого зростання «Відродження» саме на території України можна також віднести їх постійну актуальність, яка проявлялася не в простому поклонінню Богу та Святому Духу, але також в підніманні певних

конфліктних та дискусійних тем в своїх молитвах, що і служило ще одним додатковим фактором «вербування» adeptів. Найяскравішим підтвердженням цього факту можуть служити події власне 2013 року, під час яких Володимир Мунтян фактично створив ілюзію релігійно-патріотичної організації, яка робить все можливе в підтримку України чим і викликав резонансну реакцію у публіки.

Із початком політичного конфлікту лідер Духовного центру неодноразово під час спільних молитв наголошував на єдності країни та суспільне об'єднання всіх небайдужих, кому була важлива подальше майбутнє нашої держави. Не зважаючи на досить красиве прикриття нічого по великому рахунку не змінилося: таке саме маніпулювання «зомбованими» людьми, збирання пожертвувань вже не тільки у підтримку Бога, але і на допомогу Україні під час економічної кризи тощо. Незмінним залишився той факт, що така схема продовжувала своє успішне функціонування, тим самим збагачуючи особисті кишені Мунтяна та його наближених до нього «апостолів». Особливий успіх «казка про патріотизм» набула популярність не тільки в столиці, але і у західних районах України: Галичині, Буковині та Волині, де лише за три роки, 29 листопада 2016 р., місцевою владою було прийнято рішення на законодавчому рівні заборонити діяльність «Відродження» й закрити однойменний телеканал у зв'язку із шахрайством.

Загалом все, що відбувалося у період з 2013 року, я переконаний, опираючись на попередній досвід дослідження, використовувалося лідерами Духовного центру для досягнення особистих цілей: матеріально-фінансового збагачення, тощо. Не зважаючи на досить прозору, на перший погляд, діяльність «Відродження» все ж таки досить велика частина українців досить скептично та із ворожнечею ставилися до цього релігійного угруповання, адже окрім розмов про волонтерство в суспільстві поширювалися чутки про «справжнє обличчя» Володимира Мунтяна та його організації. Така негативна репутація значно сповільнювала ріст та розвиток Духовного центру, тому було прийнято рішення не тільки провести вже вищезазначену прес-конференцію та спростувати більшість цих міфів, але і провести ще один проект в підтримку дітей з

обмеженими можливостями. Згідно зі словами керівника Всеукраїнської суспільної організації інвалідів «Творче об'єднання дітей та молоді із обмеженими можливостями» Анни Тетервачук Духовний центр «Відродження» переказав 500 тисяч гривень, які були необхідні для закупівлі необхідного медичного обладнання. «Деякі з цих дітей могли не дожити навіть до нового року без необхідних медикаментів. Ми прийняли рішення відгукнутися і негайно перерахували 500 тисяч гривень на придбання необхідних ліків. Завдяки цим фінансам шестеро дітей будуть жити,» – прокоментував Мунтян [10].

2013–2014 роки стали найактивнішим волонтерським періодом за весь час існування «Відродження». Так, після подій Євромайдану організація також пожертвувала 250 тисяч гривень багатьом медичним закладам, які приймали в себе постраждалих після подій в центрі Києва, пізніше, в травні, як зазначає інтернет-портал FromUa було виділено 200 тисяч гривень на ремонт центральних вулиць. Окрім вищезазначеного «Відродження» стало спонсором Міжнародного джазового фестивалю «Єдність» та Благодійного фонду Сергія Лихомаренко. Варто зазначити, що така діяльність є одним із найбільш вдалих способів привернути увагу суспільства до свого релігійного руху та «очистити» свою негативну репутацію, тим самим спричинити нову хвилю бажаючих стати частиною Духовного центру.

Результат всіх вищезгаданих подій відображається у жовтні 2013 року, коли відбулася наймасовіша за всю історію існування «Відродження» серія спільних молитв в Палаці Спорту, масштаби якої перевищили 300 тисяч учасників. Такі заходи служать буквальною візуалізацією розвитку релігійних рухів, які вже виходять із понять нечисленних груп – фактично є проявом впливовості та численності, й відповідно подальше їх ігнорування з боку влади та церкви стає неможливим. В цей період можна простежити й так званий журналістський вибух, тобто момент численних досліджень діяльності Духовного центру із метою привернення додаткової уваги до цього релігійного феномену для запобігання негативного маніпулятивного впливу на свідомість людей у майбутньому. Переважна більшість всіх текстів, які стосуються саме

«Відродження» починають формуватися у період з 2013 року, що також ймовірно і спровокувало підвищену активність самого релігійного руху із метою «очищення» власного імені. Діяльність Володимира Мунтяна почала вивчатися з усіх можливих боків для пояснення їх колосального успіху та «раптової», на перший погляд, популярності. На жаль, станом на цей час Духовний центр «Відродження» вже встиг завдати відчутних психологічних та фінансових травм великій кількості населення якщо оцінювати всі наслідки «ззовні», в той час як самі адепти, які перебувають під впливом ідеології Мунтяна здатні бачити лише їх безпосереднє чудесне зцілення та очищення, наближення власної персони до Бога.

Якщо ж проводити паралелі із діяльністю ЮСМАЛОС, то еквівалентом цієї молитви може послужити акт самоспалення у Софії Київській організований Мариною Цвігун у 1993 році, як подія, яка у свій час привернула до себе найбільшу кількість уваги після якої й почався своєрідний період занепаду, зумовлений численними звинуваченнями у шахрайстві, судами та переслідуваннями з боку влади на території України. Такі масові заходи з одного боку дійсно служать чіткою візуалізацією впливовості певної релігійної групи, а з іншого – є причиною їх подальшого занепаду, що і можна прослідкувати на прикладі двох церковних феноменів на території України протягом останніх 30 років.

Отже, я вважаю, що становлення великих релігійних єретичних угруповань – це певного роду система, формула, яка має в своїй основі деякі константи, які можуть приймати дещо різний вигляд в залежності від багатьох факторів, але все ж таки залишаються суттєвими деталями у їх розвитку. Так, на прикладі діяльності Духовного центру «Відродження» та порівняння із Великим Білим Братством ЮСМАЛОС, як двох значних церковних феноменів, можна виділити декілька спільних аспектів, що пояснюють не тільки причини їх виникнення, але й успіх.

Перш за все – це харизматичний та цілеспрямований лідер (Юрій Кривоногов та Володимир Мунтян), який в силу певних обставин почав

використовувати Бога для досягнення особистих цілей. В очах адептів така кардинальна зміна характеру особистості пояснювалася усвідомленням минулого та певного Божественного контакту, який і став причиною внутрішнього очищення.

Початок формування саме релігійної спільноти починає формуватися навколо найбільш вразливого до маніпулятивного впливу шару населення – люди літнього віку, молодь (переважно студенти), безхатченки, тощо. Певних аналіз соціальних груп дає можливість заслужити їх довіру шляхом їх метаморфози до особливої групи, яка вважає себе унікальною, в деяких випадках вищою за більшість. Цей факт можна охарактеризувати наступним висловом: «Той, хто шукає спасіння, знайде його в обличчі Бога». Релігія з давніх-давен в руках впливових лідерів застосовувалася в якості одного із інструментів влади, що і давало змогу досить легкого впливу.

Після формування першої «цільової аудиторії» та завоювання їх довіри починається наступний період – формування першого капіталу, який обґрунтовується адептам як допомога в розвитку общини. Таким чином люди відчували себе безпосередньою частиною релігійної групи, що і змушувало їх інвестувати кошти у власне майбутнє. В цей же ж період відбувається певна маніпулятивна «практика», яка згодом призведе до значного збільшення членів угруповання.

І фінальною стадією розвитку є цей самий пік діяльності, тобто період, коли община виходить за свої початкові рамки та починає поширювати свій вплив на інші шари населення чим і провокує не тільки збільшення власної чисельності, але і привертає до себе значно більше уваги, із якою, як наслідок, не може впоратись – починається період занепаду, санкцій та обмеження їх маніпулятивної діяльності аж до повної заборони.

РОЗДІЛ II

Застосування інструментів нейролінгвістичного програмування в діяльності Духовного центру «Відродження»

2.1. Нейролінгвістичне програмування. Використання його в повсякденному житті

Маніпулювання людською свідомістю вивчається науковцями з початку XVIII ст., саме в той час починається застосовування терміну стороннього впливу на індивіда під час аналізу промов ораторів, політичних лідерів, тощо. Сам же феномен, який пізніше назвуть нейролінгвістичним програмуванням (далі НЛП), існує набагато довше і застосовується в кожній сфері повсякденного життя.

В психології існує два великих напрями для дослідження людської свідомості: діяльнісний і особистісний підходи. Нейролінгвістичне програмування повністю спирається на перший підхід вивчення свідомості людини – через предметну взаємодію індивіда із навколишнім світом, згідно з яким людина стає особистістю, починає відрізнятися від тварини тільки завдяки її діяльності. Підтвердженням цієї тези може служити етимологія самого терміну. Так, в основі НЛП лежить саме слово «програмування», тобто передача певної інформації для виконання якоїсь дії, «написання програми», що і буде служити «інструкцією» в подальшій предметній взаємодії зі світом. Живий організм, якщо розглядати його з біологічної точки зору – це свого роду комп'ютер, який виконує команди, що були в нього закладені генетично, завдяки ДНК-коду. Якщо говорити про людину, то всі природні рефлекси (дихальний, смоктальний, кліпальний тощо) є тим самим природнім програмуванням.

Лінгвістичне програмування використовує власне якусь знакову систему, що виступає заміною генетичного коду, а частка «нейро-» вказує на взаємодію саме на нейронному рівні, на рівні сенсорних систем. Загалом наука виділяє 5 основних таких систем: зорова, тактильна, слухова, вестибулярна та запахи. Також можна виділити і так зване шосте чуття – інтуїція. Вона також може стати причиною певних дій, базуючись на попередньому особистому чи колективному досвіді людини. За допомогою всіх вищеназваних інструментів відбувається взаємодія індивіда із навколишнім середовищем, а відповідно може відбуватися і певне його програмування. Тобто, НЛП – це процес впливу на психіку людини із використанням її сенсорної системи, яка власне сприймає, а не відтворює інформацію, використовуючи лінгвістичну знакову систему, переважно звукову або писемну, для виконання певної дії.

Найпростішим прикладом використання технології нейролінгвістичного програмування у повсякденному житті є, наприклад, сучасна педагогіка, через що сам процес здобування знань стає більш «якісним», ґрунтовнішим. Класичне нейролінгвістичне програмування в освіті виражається шляхом використання певних візуальних демонстрацій матеріалу, проєкцій, тощо. Під час сприймання нової інформації через стимуляцію сенсорних систем людини відбувається безпосередній вплив на її свідомість, а метою для виконання певної дії служить використання отриманих знань у майбутньому. Для кращого розуміння застосування НЛП в педагогіці можна згадати численні дитячі ігри, які знайомлять із кольорами, геометричними фігурами, тваринами шляхом впливу на аудіо-візуальні та тактильні сенсорні системи, через що і відбувається засвоєння нового матеріалу.

Нейролінгвістичне програмування, на мою думку, також широко застосовується у рекламі, особливо соціальній стосовно COVID-19, що можна яскраво прослідкувати аналізуючи події останнього року починаючи з березня 2020. Численні відео-ролики, пояснювальні та спонукальні записки чи плакати на білбордах, статистика смертності в ролі візуальної демонстрації наслідків недотримання, наприклад, санітарного режиму, карантинних обмежень у містах

та нехтування примітивних правил особистої гігієни послужили інструментом масового програмування людей до носіння індивідуальних медичних засобів захисту: масок, рукавичок, антисептиків. Щоправда у багатьох випадках використання НЛП є несвідомим, скоріше інтуїтивним, ніж чітко запланованим.

Якщо розглядати наведений мною вище приклад, то тут використовується один із найбільш розповсюджених прийомів нейролінгвістичного програмування – раціонального переконання особистості. Він базується на оперуванні зрозумілими для суб'єкта фактами і демонстрації бажаних або можливих наслідків події. Такий метод можна застосовувати двома різними способами – акцентуючи увагу людини на негативних або позитивних фактах. Так, постійне нагадування про смертельність вірусу COVID-19 у свідомості людини зароджується страх перед можливими наслідками зараження, що спонукає людей вдягати маски. Оскільки вплив епідемії нового вірусу має досить явний видимий ефект, то усвідомлення масштабності проблеми значно прискорило бажаний результат, на відмінну від екологічної ситуації. В цьому випадку застосовуються одночасно акцентування на негативних (руйнування екосистеми планети, що загрожує подальшому існуванню людей на ній) та позитивних емоціях (відновлення флори, що приведе до покращення якості повітря, тощо), але оскільки проблема погіршується в повільнішому темпі, такий вплив на людську свідомість не має такого ж миттєвого ефекту.

Отже, нейролінгвістичне програмування існує в кожному аспекті суспільного життя. Діяльність релігійного руху «Відродження» фактично є симбіозом, поєднанням різних технік, технологій, методів та прийомів нейролінгвістичного програмування для досягнення певних кінцевих цілей. Як зазначає психолог-криміналіст Міністерства внутрішніх справ України Юрій Ірхін такою метою служило фінансове збагачення лідера Духовного центру Володимира Мунтяна. «Це фінансова піраміда, яка працювала досить успішно, застосовуючи велику варіативність різних технік НЛП», – зазначає він [Додаток 2]. Таке використання інструментів нейролінгвістичного програмування, наприклад методу раціонального переконання, несе власне

маніпулятивний характер, що спершу змушує людей стати частиною релігійної спільноти «Відродження». Нові адепти в свою чергу починають своїми силами приводити тих, хто зацікавився Духовним центром на спільні молитви, де вони і піддаються вже більш глибокому впливу на свідомість з боку Володимира Мунтяна. Наступним кроком такої діяльності було перетворити звичайного послідовника на фанатика, в такому стані людина ставала гіпердовірливою, через що і була здатна виконувати будь-які прохання та/або накази з боку «тринадцятого апостола». Релігійний фанатизм – є вищим ступенем залежності, часто прирівнюється до одержимості, абсолютна керованість індивідом, в результаті якого людина неухильно слідувала нав'язаними їх ідеями та переконаннями «тринадцятого апостола», що і проявлялося у масових фінансових пожертвуваннях.

Так яким же саме чином відбувалося маніпулятивне використання інструментів нейролінгвістичного програмування у діяльності Духовного центру «Відродження»? Аналізуючи відеозаписи спільних молитв організованих Володимиром Мунтяном можна виділити наступні техніки: звуковий вплив, вплив із використанням кольору та світла, його інтенсивності, яскравості, основні сугестивні технології та багато іншого.

2.2. Стан «дрімоти»

Маніпулятивно-психологічний вплив на свідомість людини має свою систему, порядок певних дій та станів, що в кінцевому результаті приводить до бажаного результату. Для успішного досягнення кінцевої мети, тобто програмування особистості, важливо спочатку ввести її в так званий стан «дрімоти», спокою або трансу, який науково носить назву – сугестивний. В такій кондиції людина має дещо викривлений змінений стан свідомості в наслідок фізичної або емоційної втоми. Протягом свого життя людина неодноразово природнім шляхом може переживати такий ефект, але також її можна ввести в нього і за допомогою технічних засобів.

Так, елементарним прикладом, на мою думку, може служити поведінка студентів на останніх лекціях після виснажливого навчального дня. Будь-який шум починає сприйматися монотонно та заглушуватися, візуальні подразники, які в «нормальних умовах» привертають до себе увагу слухача, також вводять в цей стан «дрімоти», при цьому людина не впадає в сон і контролює основні події. В таких випадках вона якраз і перебуває в стані помутніння свідомості, сприйняття реальності та дійсності досить сильно викривляються, через що і створюється ілюзія швидкоплинності часу. Мозок продовжує функціонувати, але перестає фіксувати більшість подій, що трапились, через що звичайна півторагодинна пара за відчуттями проходить значно швидше. Не зважаючи на фактичне ігнорування навколишнього середовища реакція на деякі подразники все ж присутня. Коли студент, перебуваючи в такому стані, чує своє прізвище або ім'я, інформацію про закінчення лекції, тощо, то він фактично переживає так зване пробудження, його свідомість знову стає ясною, приходить в норму.

На багатьох масових розважальних, і не тільки, заходах застосовують штучне занурення людини в подібний стан трансу для підготовки її до подальшого дійства – технологія «розпушування». Основною метою використання такого інструменту під час спільних молитв Духовного центру «Відродження» було підготувати своїх adeptів до добровільного пожертвування власних коштів, матеріального збагачення релігійної общини. Перед виходом Володимира Мунтяна на сцену відбувалися міні хорові концерти, які не просто «урівнювали», налаштували людей на молитву, але і перетворювали велику кількість adeptів на однорідну масу на одній хвили. Завдяки такому «розігріву» публіки подальший маніпулятивний вплив на їх свідомість здійснювався не на кожного особисто, а на всіх одночасно, що значно полегшувало цей процес для «тринадцятого апостола».

2.3. Використання звуку для занурення сугестивний стан

Звук є однією із основних сенсорних систем, завдяки якій відбувається взаємозв'язок людини із навколишнім світом. Саме тому використання аудіо-

інструментів в нейролінгвістичному програмуванні досить вагоме й застосовується в багатьох сферах сьогодення.

Як вже було зазначено вище, використання звуку може слугувати для зрівняння психологічно-емоційного стану людини, підготовки її свідомості до сприйняття інформації, програмування її до певних дій. Такий ефект можна спостерігати, наприклад, у перед концертному розігріві оркестру, де музиканти своєю мелодією фактично заспокоюють слухача, змушують його таким чином сконцентрувати свою увагу на музиці, сцені. Схожий принцип також широко застосовується і під час християнських богослужінь, звучання органу або хорового співу є одним із елементів, що створюють у храмі церковну атмосферу, дещо змінюючи сприйняття реальності та часу, тим самим налаштовуючи людину на цю «сакральну» частоту.

Використання саме наднизьких тонів із метою підготовки людини перед певною подією є не випадковим. Будь яка сенсорна система має свій чітко визначений діапазон сприйняття, за межами якого людина не здатна взаємодіяти із навколишнім світом. Певний вплив може дещо розширити ці пороги відчуттів в результаті чого людська свідомість і входить в сугестивний стан. Кожен відчував фактично фізичне розширення його діапазону сприйняття, наприклад у театрі, де застосовуються не тільки звукові інструменти, але і гра зі світлом. Після плавного приглушення ламп, на фоні зі спокійною ритмічною мелодією відбувається безпосередня зміна патернів поведінки, народжується «страх» створити додатковий шум, що вже програмує глядача на перегляд вистави. Закріплює цей ефект низький впевнений поставлений голос, який пригнічує, в певному роді заспокоює людину та налаштовує людину на потрібну хвилю сприйняття. Звук на високій частоті викликає занепокоєність, бентежність, провокує до фізичних дій. Така реакція мозку базується на його древньому значенні – небезпека, в той час як інфразвук навпаки асоціюється зі станом спокою. Саме тому використання низькочастотних мелодій в церквах, театрах, тощо служать одним із інструментів «підготовки» публіки.

Спираючись відеоматеріали масових заходів Духовного центру «Відродження» можна чітко помітити використання звуку, як одного із інструментів занурення адептів у стан транс. Перед безпосереднім використанням низькочастотної музики в якості власне пригнічення, «заспокоєння», на сцені відбувалися концерти, метою яких було урівнювання психологічно-емоційного стану своїх послідовників, після чого вже і відбувався маніпулятивний вплив на їх «покірну» свідомість. Варто також згадати, що Володимир Мунтян безпосередньо під час своїх промов застосовував дещо схожий принцип, який базується на висоті тонів. Численними викриками, контрастною інтонацією, тощо він акцентував увагу людей на потрібних йому речах, викликаючи емоції, якими в результаті і міг маніпулювати – ораторство також вважається одним із інструментів нейролінгвістичного програмування, але воно в багатьох випадках, як в цьому, несе маніпулятивний характер.

2.4. Світло та колір. Візуальний вплив на свідомість.

Застосування світла та кольору з метою різноманітного впливу людську свідомість також не є новим інструментом НЛП. Така технологія вже довгий час використовується із тією самою метою – введення людини в сугестивний стан. Програмування індивіда із застосуванням кольору ґрунтовно описав у своїй праці радянський вчений-психолог та педагог Віктор Федорович Шаталов у своїй праці «Система опорних сигналів» [12]. Його дослідження базуються на використанні таких інструментів саме під час навчального процесу, наслідки яких можна спостерігати й сьогодні на тих самих попереджувальних та рекомендаційних плакатів, що були створені для боротьби із пандемією вірусу COVID-19.

Так, кожен колір має свій унікальний ефект, по-особливому впливає на людську свідомість, вкладаючи в нею потрібну інформацію, програмуючи її. Наприклад, червоний колір викликає в людини насторогу, дратівливість, повертає найбільшу кількість уваги. Він є досить агресивний, найсильніше

серед усіх інших кольорів подразнює сітківку ока чим і викликає посилене відчуття агресії та збудження. Різке підвищення активності також є наслідком впливу червоного кольору на свідомість людини – він викликає певну психічне збудження в результаті чого на біологічному рівні м'язи починають напружуватися, а відповідно рухи більш інтенсивними.

Прямо протилежним ефектом володіє зелений колір, який людина підсвідомо асоціює із природою, що і викликає відповідну реакцію – релакс, заспокоює та умиротворяє. Він спонукає появи певних образів, таких як спів птахів, м'яку траву, запах лісу, тощо, через що людина починає відчувати гармонію, тимчасово забуває про її проблеми, змушує сконцентруватися на собі. Окрім урівноваження емоційного стану було проведено ряд досліджень, які показали, що зелений колір також викликає підвищену працездатність, оскільки відбувається часткове абстрагування індивіда від навколишнього світу та зосередженість на поставлених задачах. Не зважаючи на такий позитивний вплив «у великих дозах» цей колір здатен викликати апатію, через надмірне концентрування уваги на внутрішніх відчуттях та викликаного комфорту, релаксу.

Синій – є третім серед основних інструментів такого візуального впливу на людську свідомість. Використання цього кольору найбільш розповсюджене в так званій анти-рекламі, що пояснюється зниженням працездатності людини, появи негативних емоцій, таких як сум, часто викликає депресію. В навчальних посібниках його використовують для певного роду пригнічення емоцій, що сприяє мобілізації психологічних ресурсів – покращується сприйняття інформації, оскільки свідомість людини є «чистою». Такого ефекту можна досягти лише в сукупності із іншими кольорами, адже сам по собі синій асоціюється у голові людини із морем та небом, через що вона занурюється у власні мрії та роздуми.

Комбінуючи ці три основні кольори, створюючи за їх допомогою інші, можна досягти комбінованого результату, більш точно запрограмувати людину, вплинути на її свідомість. Жовтий викликає страх, як поєднання агресивного

червоного та релаксованого зеленого, створюється відчуття загрози власного спокою, що і породжує вищезгадану емоцію. Окремо також потрібно розглянути чорний та білий, оскільки вони є унікальними серед всієї палітри. Ці кольори фактично викликають гіперболізовані емоції, світлі стають причиною появи позитивних, а темні – негативних відчуттів. Так, білий колір – безпека, довіра та впевненість, чистота, а чорний навпаки – щось невідоме, загадкове.

У сучасній культурі таке використання цих візуальних методів програмування так само часто використовується під час масових заходів, наприклад циркової вистави. Гра світла та кольору заворожує людську свідомість, а своєчасне демонстрування того чи іншого кольору або передують, спричиняють, викликають емоції, або закріплюють їх. Такий самий ефект можна прослідкувати і під час масових зібрань adeptів Духовного центру «Відродження». Комбінація вже вищеописаних інструментів нейролінгвістичного програмування, таких як звук, світло та колір, вводили послідовників в стан «дрімоти», перетворюючи скупчення індивідуальностей в суспільну масу – егрегор, емоційно урівнювали кожного, через що подальше маніпулювання їх свідомості відбувалося значно легшим чином.

2.5. Практичне використання НЛП Духовним центром «Відродження»

Після детального розбору основних механізмів, технік та інструментів нейролінгвістичного програмування їх можна чітко прослідкувати в кожній спільній молитві, які були організовані Володимиром Мунтяном. Спираючись на слова Олени Ковальчук, яку ми вже раніше згадували, діяльність «Відродження» перестає бути загадковою, а навіть навпаки – стверджувати, що така маніпуляція свідомістю була не випадковим, а чітко спланованим дійством.

Отже, вплив на adeptів починався ще до першого візиту людини на масові заходи Духовного центру. Люди, які за різних обставин дізналися про існування такої релігійної спільноти, наприклад випадково зустрічаючи одну із їх

патріотичних акцій на вулицях Києва, починали самостійно цікавитися таким феноменом. Варто зазначити, що емоції, з якими людина могла шукати інформацію про «Відродження» великого значення не мали, адже основною метою було залучення їх відвідати спільну молитву. Саме така людська цікавість і служила першим кроком до матеріального збагачення «тринадцятого апостола», адже будь-який білет на їх заходи не був безкоштовним. Після того, як жертва викупила собі місце, вона залишала свої контактні данні, ім'я, телефон, місце роботи, тощо, що потім використовувалося «адміністрацією» духовного центру для подальшого маніпулятивного впливу. Окрім цього відбувалося так зване «оцінення» нового адепта, наскільки той був схильний потрапити під вплив. Перед безпосереднім відвідуванням заходу «адміністрація» неодноразово телефонувала майбутнім членам із метою переконатися у їх присутності, паралельно використовуючи цей шанс для додаткової маніпуляції, наприклад свою інтонацію або голос – використання лінгвістичного інструменту програмування.

Такий збір інформації має також й інше пояснення, яке розкриває ще одну причину успішності подібних релігійних общин. Не зважаючи на те, що членами «Відродження» в переважній більшості були спочатку жінки літнього віку, безхатченки та люди із малозабезпечених родин, в кінцевому результаті можна спостерігати серед послідовників і досить заможних осіб, тих, хто на перший погляд не мав би піддаватися маніпулятивному впливу Духовного центру. Так які ж саме дії приводять до досить стрімкого росту кількості адептів? Справа в тому, що людині, як біологічній істоті притаманні філіативні потреби, тобто певні базові бажання, наприклад любити і відчувати любов по відношенню до себе, розділення особистих поглядів на життя, бути почутим і подібні, які в силу особистих обставин можуть бути відсутніми в їх житті. Нетрадиційні релігійні угруповання якраз і задовольняють ці потреби, тим самим роблять комфортним перебування людини у їх рядах. Це ще один яскравий приклад використання механізмів нейролінгвістичного програмування, за допомогою який у свідомості людини релігійна община починає сприйматися як другий дім, що і спонукає

виникненню бажання повернутися та знову відчутти себе частиною великої родини.

Як вже згадувалося раніше, вся програма заходу складалася із декількох частин: розігріву публіки, молитви, перерви, сеансів зцілення та пожертвування. кожне дійство було чітко прописане, на ньому не було випадковостей. Під час першої частини – розігріву, в переважній більшості для введення людини в сугестивний стан, стан зміненої свідомості активно використовувалася голосна ритмічна музика на низьких частотах, яка заспокоювала людей, урівнювала їх емоційний стан. Закріплювався цей ефект приглушенням, або повністю вимкненим світлом, що концентрував увагу adeptів на сцені та кольоровою палітрою, в потрібні моменти гамма набувала синього відтінку – мобілізації ресурсів, підготовка до сприйняття інформації, червоного – навмисне збудження з подальшим релаксом – зеленого.

Наступною частиною переважно був виступ самого Володимира Мунтяна, де той, знову ж таки використовуючи мистецтво оратора, а саме наголошування на словах, що несуть важливу інформацію, постійну зміну тону, жестикуляцію та періодичний повтор однієї і тієї ж фрази, починав вкладати в свідомість послідовників програму – внести пожертвування на розвиток «Відродження». Під час його промов можна також помітити метод раціонального переконання, де він таким чином очищував своє ім'я в очах adeptів та розвіював чутки, тим самим вводячи присутніх в стан гіпердовіри. За словами Олени Ковальчук зі сцени періодично лунали слова «Ви вірите їм?», на що зал кожного разу синхронно в унісон відповідали «Ні!» [Додаток 1]. На даному прикладі також застосовується певна гра із аудиторією, що дає відчуття не тільки безпосередньої участі у «молитві», але і власної важливості.

Для продовження успішного маніпулювання людьми, далі відбувалася невеличка перерва, яка несла роль відпочинку для свідомості адепта, після неї все починалося знову – розігрів, а потім промова «тринадцятого апостола», щоправда цього разу маніпулятивний вплив значно посилювався. Все це відбувалося завдяки візуальній демонстрації чудес, які Володимир Мунтян

наживо творив на сцені. Утримуючи фактично під контролем усіх присутніх далі відбувався процес психічного зараження – переконання більшості в реальності того, що відбувається. «Пацієнтами» переважно були жінки літнього віку, це пояснюється тим, що саме цей соціальний шар найбільш вразливий до стороннього впливу через їх гіперболізовану віру в чудо, що і робило з них ідеальних кандидатів. Багато з дослідників заперечують факт безпосереднього зцілення, але як зазначає Юрій Ірхін воно все ж було присутнє, але дещо в іншому вигляді [Додаток 2]. На допомогу знову приходять нейролінгвістичне програмування і зміна концентрації уваги адепта. В приклад приводиться історія літньої жінки, у якої, наприклад, болів попереку. Після чергової спільної молитви, вона отримала певні настанови від Володимира Мунтяна, які вводять в її життя нові звички. Через деякий час біль дійсно зникає, оскільки увага «пацієнтки» переключилася на дотримання нового режиму і тотальна віра у кінцевий результат – різновид ефекту плацебо. Використовуючи далі цей або будь-який інший успішний приклад на спільних молитвах, «тринадцятий апостол» фактично доводив своє вміння Божественного зцілення, таким чином збільшуючи число своїх «клієнтів».

В контексті психічного зараження окремо варто згадати і сеанси бісовигнання, екзорцизму, які служать найбільш яскравим прикладом цього феномену. В основному схема його роботи досить сильно схожа зі «зціленням», але має більш масовий ефект. Використовуючи схильних до маніпуляції людей в стані гіпердовіри Володимир Мунтян переконував їх в реальності події і розповідав про можливі наслідки і деталі самого процесу. Людська свідомість, яка перебуває під повним контролем лідера «Відродження» починає втілювати всі його слова у реальність в результаті чого можна спостерігати видимі судоми у адептів, епілептичні припадки, втрату рівноваги на короткий час, запаморочення та навіть тимчасової «відключки». Всі ці симптоми, за словами Мунтяна, і є візуальною демонстрацією того, що з тіла людини виходить темні сили. Решта, що переконана в факті наявності всередині них демону починають несвідомо наслідувати побачені симптоми, створюючи таким чином ефект

доміно, де з кожною наступною людиною всі події для інших стають все більш правдивими і не награними. Не остаточно підтвердженим є той факт, що деякі із адептів, над якими проводився привселюдно сеанс екзорцизму не були випадковими, припускаємо, що наявність «акторів» на сцені є цілком ймовірною, із метою ще більшого психологічного зараження, яке досягалося простим збільшенням кількості успішних вигнань.

Отже, як можна побачити факт маніпулювання людською свідомістю в діяльності Духовного центру «Відродження» є беззаперечним. Вміле використання примітивних тактик, методів та інструментів нейролінгвістичного програмування і стало важливим фактором успіху цієї релігійної спільноти. Однак через велику кількість привернутої до себе уваги та численні дослідження їх діяльність була засуджена суспільством за шахрайство та зловживанням довіри, а самого Володимира Мунтяна почала переслідувати влада із метою ув'язнення. Не зважаючи на цей факт Духовний центр може впевнено служити прикладом успішного використання НЛП для ще кращого вивчення цього феномену та використання його у повсякденному житті.

Висновки

На підставі опрацьованої літератури, з огляду на заявлену методологію автором курсової роботи було виявлено наступне:

- описано історію виникнення Духовного центру «Відродження». Ця релігійна община мала досить послідовне та покрокове становлення, що в майбутньому дозволило їй стати відчутним релігійним феноменом на території України та за її межами. Володимир Мунтян – одноосібна голова та засновник цього руху безсумнівно може розглядатися як приклад лідера, що вміло використовує кожен ресурс та всі ресурси для досягнення кінцевої мети. Попри численні негативні чутки у суспільстві йому все ж вдалося поширити свій вплив на величезну кількість людей та збагатити власні статки за їх рахунок;
- Духовний центр «Відродження» та Велике Біле Братство на сьогоднішній день залишаються одними із найбільших релігійних феноменів сучасної України. Порівнюючи кожен аспект їх історії можна вивести декілька узагальнень, що пояснюють не тільки виникнення подібних спільнот але і причини їх успіху. Серед них можна виділити певний Божественний статус лідерів, хоча на відмінну від Марини Цвігун, яка за її словами була втіленням бога на землі, Володимир Мунтян був лише «тринадцятим апостолом», але такий статус не суттєво відрізняв ставлення adeptів до його фігури. Далі, рання діяльність відбувалася фактично під патронатом іншої релігійної течії, яка не вважалася нетрадиційною, але із часом обидва лідери через наростаючі конфлікти вирішили відділитися та заснувати свою власну церкву із унікальним трактуванням Святого Письма. В цей час відбувалася активна практика застосування маніпулятивного впливу на свідомість adeptів, оскільки чисельність угруповань ще не було суттєвим, що і служило прекрасною можливістю для цього. Зі зростом кількості adeptів починається розширення зони впливу як ЮСМАЛОС так і «Відродження», в результаті чого і починають створюватися нові

філії. Стрімкий розвиток релігійних угруповань із ще більшими перспективами змушує лідерів організовувати перші масові заходи, на яких адепти і піддаються їх маніпулятивному впливу. Такий пік діяльності привертає значну увагу засобів масової інформації, держави та церковної спільноти, через що нетрадиційні рухи починають вивчатися та досліджуватися, а в результаті і потерпати від санкцій, якщо їх дії охарактеризуються як шахрайство і загроза матеріальної чи психологічної безпеки людини;

- досліджено основні та найпопулярніші методи та технології нейролінгвістичного програмування, до яких входить вплив на людську свідомість із використанням звуку, світла та кольору. Ці інструменти допомагають занурити людину у сугестивний стан, після чого вона стає більш схильною до психологічного програмування. Такий ефект здійснюється в результаті розширення порогів сприйняття сенсорних систем (зір, слух, запах, тактильність та вестибуляторика), через що особа й занурюється у стан «дрімоти»;
- детально проаналізовано відео-записи численних спільних молитов Духовного центру «Відродження» та обґрунтовано причину фактично «зомбованої» поведінки адептів. Перш за все відбувалося задоволення філіативних протреб людини, інформація про нестачу яких аналізувалася з телефонних розмов. Передмолитовний розігрів натовпу мав в собі за мету урівняти за психо-емоційним станом кожного для перетворення великої кількості послідовників в егрегор, налаштування кожного на спільну хвилю, що значно спрощувало подальший маніпулятивний вплив. Далі за допомогою кольорової гамми, приглушення світла концентрувалася увага адептів на сцені, на якій виступав Володимир Мунтян. Використовуючи свій голос та інтонацію як ще один засіб нейролінгвістичного програмування він вводив людей в стан гіпердовіри, після чого і відбувалося збагачення матеріальних статків Духовного центру відродження.

Тож, мету курсової роботи було досягнуто, а завдання виконано у повному
обсязі.

Список використаних джерел

- 1) Базима Б., Густяков Н. О цветовом выборе как индикаторе эмоциональных состояний в процессе решения малых творческих задач. //ВестникХГУ. Харьков, 1988. N 320. с. 22-25.
- 2) Библейский колледж «Гора Моисея». Cyclowiki URL: http://cyclowiki.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B6_%C2%AB%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%8F%C2%BB
- 3) Він був «зеком». Згодом оголосив себе «апостолом», стаття. URL: <https://expres.online/archive/main/2016/08/13/197812-vin-buv-zekom-zgodom-ogolosyv-sebe-apostolom>
- 4) Восканян С., Ермакова С. Религия как инструмент политического манипулирования: исторические аспекты и современность // Исламоведение. 2013. №2.
- 5) Влияние цвета на психику человека, стаття. URL: <https://novainfo.ru/article/13379>
- 6) Гальченко С. Журналісти знайшли елітний будинок пастора Мунтяна, який збирає у своїй секті мільйони, стаття. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/zhurnalisti-znayshli-elitniy-budinok-pastora-muntyana-yakiy-zbiraye-u-svoyiy-sekti-milyoni-315476.html>
- 7) Гальченко С. В центрі Києва секта Мунтяна проводить пекельні сеанси вигнання бісів, викачуючи з людей гроші, стаття. URL: <https://kyiv.tsn.ua/kyiv/v-centri-kiyeva-sekta-montyana-provodit-shaleni-seansi-vignannya-bisiv-vikachuyuyuchi-z-lyudey-groshi-313425.html>
- 8) Гриндер Д., Бэндлер Р. Формирование транса. –М.:«КААС». – 1994. – 272 с.
- 9) Ермаков Ю. Манипуляция личностью: смысл, приемы, последствия, монографія. URL:

<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44331518>

- 10) Жизнь шести детей удалось спасти благодаря Духовному центру «Возрождение», стаття. URL:
<https://from-ua.com/news/335155-zhizn-shesti-detei-udalos-spasti-blagodarya-duhovnomu-centru-vozhdenie.html>
- 11) Кара-Мурза С. Маніпуляція свідомістю. Москва : Ескімо, 2000. 864 с.
- 12) Методика СВЕРХэффективного и быстрого обучения, используя опорные сигналы по Шаталову В. Ф., стаття. URL:
<https://kostyazen.livejournal.com/726383.html>
- 13) Навіюваність // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред) – 720 с.
- 14) Овинникова Т. Лидер секты "Возрождение" сидел в тюрьме за мошенничество, стаття. URL:
<https://podrobnosti.ua/2121498-lider-sekty-vozhdenie-sidel-v-tjurma-zamoshennichestvo.html>
- 15) Офіційний сайт «Відродження», URL:
<http://revival-church.org/>
- 16) Офіційний YouTube-канал. URL:
<https://www.youtube.com/channel/UCqIS6WJREthsGZzFlSehCCQ>
- 17) Правдивая история Владимира Мунтяна - лидера духовного центра «Возрождение», стаття. URL:
<https://www.0382.ua/news/1641338/pravdivaa-istoria-vladimira-muntana-lidera-duhovnogo-centra-vozhdenie>
- 18) Прихожане церкви «Возрождение» просили у Бога мудрости и мужества для новой власти, стаття. URL:
<https://inpress.ua/ru/society/29664-z-g-155>
- 19) Сатанист и сектант Владимир Мунтян: журналисты обнародовали шокирующие кадры оргий лжепророка, стаття. URL:

https://antikor.com.ua/articles/286281-satanist_i_sektant_vladimir_muntjan_hurnalisty_obnarodovali_shokirujushchie_kadry_orgij_lheproroka

- 20) Сугестивні технології впливу : навч. посіб. / Петрик В. та ін. Київ, 2011. 248 с.
- 21) Сугестивна технологія та її зміст, стаття. URL:
<https://uchika.in.ua/sugestivna-tehnologiya-ta-yiyi-zmist-v2.html>
- 22) Федоров П. Облудний апостол. Чому не варто вірити в обіцянки лідера «Відродження», стаття. URL:
https://risu.ua/obludniy-apostol-chomu-ne-var-to-viriti-v-obicyanki-lidera-vidrozhennya_n88346
- 23) Харизматичний рух, стаття. URL:
https://risu.ua/harizmatichniy-ruh_n34014
- 24) Щедровицкий Г. Исходные представления и категориальные средства теории деятельности, стаття. URL:
<https://fondgp.ru/publications/%D0%B8%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BB/>
- 25) Sirazetdinova M.F. Concerning Religious Consciousness Manipulation // European social science journal. – 2013. – № 11-2 (38). – С. 66–73.
- 26) 2014 march 14 Unian Muntyan, відео-ролик. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=XUbxjzmivuc&ab_channel=Media2MediaBankAgency

Додатки

Додаток 1

Кореспондент: Симчич І. З.

Інтерв'юваний: Олена Коваленко, учасниця коледжу «Гора Мойсея»

Переклад з російської: Симчич І. З.

У коледж (так його називають організатори) я потрапила сама. Декілька років до цього бачила масові скупчення людей у центрі Києва в жахливих однакових футболках (синього або жовтого кольору). Вже тоді ці люди здалися мені сектантами. Цей вайб був схожий з людьми, які ходили до Сандея Аделадже і членами Білого братства в ранніх 90-х. Через свій вік, Біле братство я звісно не застала. Коли його розігнали, мені був лише один рік. Але все ж таки деякі хроніки я звичайно бачила. Я подивилась декілька роликів на YouTube, почитала їхні сторінки у соціальних мережах, подивилась сайт і навіть продивилась телесеанси самого Мунтяна, які тоді йшли на каналі «Відродження». Сам Мунтян називав їх телекрусейдами. Це викликало відчуття абсолютного трешу і жалості до людей, які в це вірять. У мене було неприємне передчуття перед тим, як я вирішила відвідувати їх заходи. На їхньому сайті знайшла номер коледжу «Гора Мойсея», десь за півтора місяці набрала їх і сказала, що хочу брати участь. Зі мною говорила малоприємна людина (жінка), задавала особисті питання, мовляв, що у мене в житті відбувається, де я працюю, що хочу отримати від коледжу, звідки я дізналася про їх організацію. Я не придумала нічого кращого, окрім того як сказати, що деякі мої знайомі ходили і знайшли заспокоєння та інше бла-бла-бла, прийшли до Бога і відчували благість та щастя завдяки «Відродженню». У мене одразу ж запитали імена знайомих, але я відмовилася їх називати. Через пару днів мені прислали посилання на оплату квитка. І попросили надіслати їм своє фото, ім'я, телефон. Я відправила. Назвала себе Катєю, щоб якщо вони дзвонили на мій номер телефону і зверталися «Катя», то я відразу б розуміла, звідки мені дзвонять. Нічого незвичайного не відбувалося, крім того, що вони дзвонили пару разів на тиждень і наполегливо запитували, чи точно я буду.

Обстановка в залі Палацу Спорту була жахлива. Коли я зайшла до залу, то він був забитий. Там дуже погано пахло (потім і пиріжками). Цей запах я досі дуже добре пам'ятаю. Люди були стрьомні, знаєте, як би це не звучало, але очевидно, що було багато бідних людей (поганий одяг, втомлені обличчя, поганий запах), а багато хто був з якимись дорожніми сумками. Мабуть, тільки з поїзда/автобуса. Було і окреме ложе для багатих (здається це був 7 сектор). Там окремо від усіх сиділи люди, які виглядали набагато краще, ніж інша частина залу. Було вкрай багато людей з дітьми і на інвалідних візках, дуже і дуже багато людей пенсійного віку. Коли я зайшла до залу, то все це нагадало мені розігрів перед концертом. На сцені танцювали якісь люди, співали і постійно закликали трибуни піднятися. Хоча це була 11 ранку і в такий час люди не готові були сильно веселитися. Але зал слухняно вставав, танцював і плескав. Через сорок хвилин вийшли якісь люди, вони назвали себе пасторами «Відродження» та почали дуже голосно кричати в мікрофони. Типу «Порятунок, Бог, мій Боже, ти чуєш нас, ми твої віддані, «хтось-там» вже тут, твори добро наш великий Бог» і іншу лабуду. Потім різко знову вибігали вже інші люди, співали, танцювали. Звучали пісні про Єгова, «напої мене живою водою», всі їх можна послухати на каналі в YouTube, це їх локальні хіти. Мінімум половина залу знала слова напам'ять. У залі було дуже жарко, з багатьох стікав піт, хтось їв, хтось молився, хтось танцював, хтось ковирявся у носі. Я не очікувала, що в цей день на сцену вийде і сам Мунтян. Але після перерви, яка тривала півгодини (і більше люди із залу практично не виходили до 7-8 вечора), на сцену вийшов Мунтян. Мені було цікаво, як він підведе до теми грошей і я припускала, що вони будуть робити це поступово, не злякавши аудиторію. Але я помилилася. Мунтян тут же почав говорити про те, що проти нього – апостола ведеться брудна кампанія дітьми сатани в різних медіа. Розповідав, що вони говорять, що він злочинець, злодій, шахрай, але «я не такий, я присвятив усе своє життя служінню». І після кожної фрази він запитував зал: «Чи ви вірите цим людям?». І зал кричав йому у відповідь «Ні-і-і-і-і». «Чи ви вірите, що я міг вкрати, чи вірите, що я злочинець?». Ну і зал синхронно «Ні, ні». Потім Мунтян різко перейшов до того,

що не потрібно скупитися, потрібно жертвувати. Говорив, що немає тих, кому нема чого віддати, що є лише жадібні, ті люди, які ще знаходяться на іншому рівні свідомості, вони ще не готові давати, а хочуть лише брати. Але це грішно, бла-бла-бла. Говорив, що навіть п'ять копійок грають роль. По залу тим часом пустили ящик, в який люди складали гроші, хтось клав якісь речі (можливо цінні). Показував на віп-сектор (7 сектор), говорив, що його головні партнери пожертвували «Відродженню» частки в бізнесах, машини, будинки та інше. І що ці люди будуть врятовані за свою щедрість і жертвність. Говорив він втім як завжди дуже голосно, кричав, намагався жартувати. Потім знову різко вибігали люди, танцювали, співали, танцював і зал. Далі почався блок «Свідoctва». Це коли хворі, косі, кривоногі, люди на візках, з паличками (за принципом, чим гірше, тим краще) і ще купа різних людей і дітей виходили на сцену і говорили про те, як Мунтян і його «церква» допомогли їм зцілитися. Хтось показував артистичні номери, кидали палиці/милиці і починали бігати по сцені. Зал ридав і аплодував. Потім почалася найдивніша і найсмійніша частина одночасно. Охоронці в залі (а їх було по три-чотири людини на кожен із секторів в залі) стежили, щоб ніхто не знімав ці сеанси. Не пам'ятаю, як називався цей блок, лікування або молитва, ну щось таке. У цей момент в залі гасили світло до напівтемряви, включали дивну музику (яка б'є по голові) і Мунтян (а в деякі дні його заміняла його дружина Вікторія) починали дуже голосно кричати в мікрофон і «зцілювати людей». Хтось біг із залу на сцену, а хтось залишався на трибунах. Багато людей з трибун бігли, якщо не на, то під сцену. Почалася якась вікторина. Зі сцени Мунтян дуже голосно кричав: «У залі є чоловік, більше 60 років, проблеми з серцем. Ви зцілені ім'ям Бога, о мій Боже, о мій Боже, о мій Боже». Він то шепотів, то верещав, то кричав. Ну і за цим принципом називали людей, такий собі рандомайзер (В залі є дівчина, 30 років, проблеми з хребтом, в залі є жінка, 45 або трохи більше років, проблеми з маткою, в залі є чоловік, хвора печінка і зона нижче, лікарі вже сказали вам, що шансів немає, але приймайте зцілення – ви зцілені). І так десь годину або півтори поспіль. Хтось бився головою об підлогу, непритомніли, верещали, тряслися і на трибунах, і під

сценою, і на ній. Дуже мерзенне видовище насправді. А потім ще Мунтян говорив, мовляв, хто не був зцілений сьогодні, той мало вірив, мало жертвував. Дуже примітивні методи насправді. Потім ще виходили якісь люди, співали, розповідали щось про служіння. Так проходив майже кожен день. Якісь лекції, де все просили записувати в зошиті, пісні, люди на сцені, які говорять як зцілилися, показували ролики про те, як центр «Відродження» допомагає тим, хто цього потребує, потім ці півторагодинні сеанси з криками і конвульсіями. Одного разу одна людина на моїх очах так билася головою об підлогу, що розбила голову і її забрали на ношах. Було багато неприємного. Під час спільних танців (а я просто формально вставала разом з усім залом та намагалася робити вигляд, що мене захоплює те, що відбувається) якісь чоловіки кілька разів намагалися мене облизнути або поцілувати, взяти за руку і інші порушення особистих кордонів людини. Я відверталася і відсаджувалася. Постійно просили пожертвувати щось, навіть вимагали. Ніякого сорому і тактовності в цьому моменті не спостерігалося. Іноді ці сеанси з криками вів сам Мунтян, іноді його дружина, іноді якийсь темношкірий чувак, якого вони звідкись привезли. Він говорив англійською, але перекладач синхронно перекладав його в мікрофон. Люди на сцені падали штабелями від дотику Мунтяна, дружини або цього чувака. Я, на щастя, не пам'ятаю його імені. Через три-чотири дні я звернула увагу, що від цих відвідин у мене все частіше почала боліти голова, тремтіли руки, хотілося відволіктися від цієї обстановки, але навіть вдома у мене майже не виходило цього зробити. Хоча я з самого спочатку була налаштована дуже критично до цього заходу і до цих людей. Що тоді говорити про тих, хто реально вірить в те, що їм там допоможуть. На час цього заходу (а воно тривало 3 або 4 тижні) мені дозволили не ходити до редакції на постійній основі. Але через тиждень я вирішила не піти до коледжу «Гора Мойсея» сама, так як мені було все противніше туди приходити. Відбувалося одне і те ж: крики, воплі, якісь люди, які говорять, як вони чудесним чином зцілилися, дурні танці. І ще важливо, що там фізично було неприємно перебувати, неприємне освітлення, запахи і приміщення погано провітрювалось. Загалом, в той день коли я не

прийшла до Палацу Спорту і пішла на роботу мені подзвонила якась людина і в дуже агресивній формі запитала, чому я не прийшла на святе вчення та все таке інше. Я сказала, що прихворіла. Мені наполегливо рекомендували попереджати свого куратора (це людина, яка писала мені в Viber або Telegram – вже не пам'ятаю – і давав інформацію щодо квитків та відвідування). Я навіть не знала, що це мій куратор. Погрожували, що назавжди анулюють мій пропуск, куплений за сто доларів, і заборонять мені відвідувати будь-які заходи їх організації. І сказали, що я ніколи не зцілюся без коледжу «Гора Мойсея». Я сказала, мовляв ок, буду попереджати. Може це був збіг, але коли я повернулася через день, то мені на хвіст впав якийсь неприємний молодий чоловік. Представився Ванею, почав розпитувати хто я, де працюю, скільки заробляю. Ймовірно, я привертала його увагу тим, що ходила одна, а люди там в основному переміщалися групами. Для чогось намагався вести зі мною розмови на тему, що «Відродження» це кайф, круто і люди чудові. А Мунтян от не дуже, сумнівний. Вважаю, він намагався вивести мене на відверту розмову, але я кивала і намагалася поменше говорити. Він попросив мій номер, змусив мене зробити з ним селфі і відправити куратору. Я відправила, напевно це якась мітка у них там внутрішня, що він мною займався. Він намагався ходити за мною навіть до вбиральні, запропонував провести мене до будинку, я не могла від нього відчепитися і сказала йому, що живу в іншому місці, ми дійшли до під'їзду і він пішов. Було дуже неприємно, з'явилося відчуття, що за мною слідкують. Він дзвонив в цей вечір, постійно писав повідомлення. Я поспілкувалася з ним пару днів, ми разом сиділи, він просив купити йому обід і все таке. Натомість обіцяв познайомити мене з Мунтяном і повести на нічне служіння, яке щодня проходило в їх будинку в районі метро Видубичі. Я спочатку думала піти, але потім зважила все і все-таки для своєї ж безпеки відмовилася. Так як він попередив мене, що спати там потрібно на голій підлозі або сидячи на стільці. Телефон потрібно вимикати. Мені здалося небезпечним йти туди самою вночі і навіть заради хорошого репортажу я не стала цього робити. Після чого перестала відповідати на його повідомлення і в залі (а він дзвонив мені ще багато-багато разів) ховалася. Я

продовжувала таємно знімати деякі речі, які відбувалися в залі. Одного разу охоронець це помітив, підбіг до мене і витягнув із залу за руки, майже виволік, змусив все видалити. Я сказала, що знімаю для своєї мами, яка не може тут бути, він сказав, що так не можна і це дуже закриті дані. Загалом я все видалила, але оскільки це айфон, то потім все вилучене відновила. Мунтян поведився зухвало, як і його дружина. На другий чи третій тиждень я відчувала себе вже дуже паршиво (хоч іноді і пропускала їх заходи, так як там щодня відбувалося майже одне і те ж). Покричали, позаписували щось в блокноти, скинули грошей в бокс, потанцювали і побилися в конвульсіях під час сеансу зцілення. Пам'ятаю, що під час такого сеансу, який проводила дружина Мунтяна Вікторія мені стало так противно, що захотілося просто втекти звідти. Знову стали щось розповідати, що всі хто говорить про них погані речі живуть з сатаною, що якщо родичі або друзі переконують не ходити до Мунтяну, то вони пов'язані з сатаною і від такого спілкування треба відмовлятися, обривати. Загалом, я зрозуміла, що матеріалу для статті мені вистачить і вирішила покинути зал прямо під час її сеансу, поки інші билися в конвульсіях. Охоронець не хотів мене випускати і стверджував, що під час молитви пастора Вікторії нікому не можна виходити. Я сказала, що мене нудить і вибігла. Уже на виході з Палацу Спорту мене не хотів випускати вже інший охоронець і наполягав повернутися в зал, інакше це гріх і звалиться на мене тисяча хвороб і нещастя. Але тут я згадала, що є чорний хід і там, як правило, охорони не було. Так і сталося, я вийшла з будівлі і в цей момент знову зустріла Мунтяна, який заходив в приміщенні в оточенні 4-5 охоронців.

На наступний день мені почали знову дзвонити і в агресивній манері питати, чому я не просканувала свій пропуск на вході сьогодні. Я сказала, що мені заборонив ходити чоловік і що я б хотіла припинити відвідування коледжу «Гора Мойсея». На що вони почали вже м'якше вмовляти мене повернутися, говорити, що мабуть в моєму чоловікові живе сатана і він противиться силі Божій, яка виходить від Мунтяна. Я кинула слухавку. Таких розмов було ще 6-7. З інтервалом раз в декілька днів вони дзвонили і вимагали повернутися. Погрожували анулювати перепустку, а коли я сказала: «Добре, анулюйте»,

мабуть, розгубилися і вже почали говорити, щось про кару, нещасті, що ми з чоловіком ніколи не будемо щасливі, що ми розійдемося, що в ньому живе сатана і вона поступово переходить в мене. Що тільки «Відродження» мене врятує. Але я не повернулася. А через три місяці подзвонив Ваня, який слідкував за мною у коледжі «Гора Мойсея», запропонував зустрітися і повернути гроші за обід. Я перервала розмову і заблокувала всі номери, з яких мені телефонували. Здається, через 3-4 місяці мені знову зателефонували з «Відродження» та запропонували взяти участь в їхньому заході в Палаці Україна, але я теж відмовилася. На цей раз майже не погрожували, але сказали якусь фразу схожу на: «Це дуже велика помилка».

Методи впливу там найпримітивніші, але вони працюють. Загрози, спроба контролю людини (навіть дистанційно), маніпуляції. Людей намагаються переконати, що вони все ще не одужали тому що ... недостатньо вірять, недостатньо пожертвували, недостатньо членів сім'ї привели (адже Бога краще приймати всією сім'єю). Але бажаного результату не буде ніколи, тому що завжди буде якесь умовне «тому що ви недостатньо...». З огляду на те, що туди ходять, я думаю, не найосвіченіші і часто в хиткому емоційному стані люди, то і переконати і вплинути на них простіше, ніж на тих, хто налаштований критично. Але навіть я, людина, що з самого початку адекватно розуміла, що це за місце – перебувала в розхитаному і навіть розбитому емоційному стані. Гучна музика, крики, воплі, конвульсії сусідів, неприродня поведінка, сльози, різка зміна обстановки на танці, пляски – все це не може благотворно впливати на психічний стан навіть здорової людини.

Після відвідин цього заходу у мене на деякий час виникла манія переслідування, мені здавалося, що мене знайдуть і щось зі мною зроблять (не знаю чому), дуже часто боліла голова і в цілому був не найкращий стан. Я не люблю згадувати цей досвід і переживати його знову. По суті, нічого страшного зі мною там не встигло відбутися, але атмосфера там була огидна і наслідки для моєї психіки теж були не найкращими. Повністю я відійшла десь через півроку, переставши їх згадувати. Тоді ж мені і перестало здаватися, що мене знайдуть і

що я їм точно не потрібна. Також я переживала, що після виходу матеріалу вони почнуть мені писати/дзвонити. Але мабуть вони його не помітили і цього не сталося. Я намагалася лаконічно викласти все, що відбувалося і описати головні поінти, але звичайно ж могла щось забути, адже на щастя пройшло три роки і більше мені б ніколи не хотілося відвідувати подібні заходи, навіть заради фану або хорошого матеріалу.

Це все дуже бридко і гидко, і безумовно шкода людей, які щиро в це вірять і приймають все за чисту монету.

Додаток 2.

Кореспондент: Симчич І. З.

Інтерв'юований: Ірхін Ю. Б., психолог-криміналіст МВС України, педагог.

Переклад з російської: Симчич І. З.

- **Доброго дня! Дуже дякую, що зголосилися відповісти на мої питання стосовно нейролінгвістичного програмування та діяльності такого релігійного угруповання як Духовний центр «Відродження» на чолі з Володимиром Мунтяном. Чи не могли б ви більш детально розповісти саму механіку НЛП, як це працює з технічного боку?**
- Насправді НЛП це наче і досить проста річ, оскільки вона зустрічається всюди в повсякденному житті, це не магія, не Гарі Потер з магичною паличкою, або декан факультету в Гогвортсі, чи як він там називається, в чорному капелюсі, але з іншого боку без спеціальних знань усвідомити все правильно досить важко. Основа цього терміну – програмування, програма; лінгвістичне – з латинської «знак». Тобто, що таке програмування? Це закладення, встановлення певної програми, передача інформації для виконання певної діяльності. В психології є цілий напрям – діяльнісний підхід. Психологія ділиться на два великих пласти, навіть не розділи, це паралельні світи, як земля і повітря, наприклад, як земля та вода, – це особистісний підхід, в центрі – особистість, та діяльнісний підхід. Насправді особистість і діяльність є нерозривними, людина стає особистістю, тобто набуває певних якостей і починає відрізнятися від черв'яка, від медузи тільки через діяльність, саме тому, якщо взяти генезис розвитку особистості – це особистісно-діяльнісний підхід. Діяльність через особистість, особистість через діяльність. Все взаємопов'язано, таке спільне коло виходить, якщо брати в системі. Тому – програмування через діяльнісний підхід, тобто

це передача певної інформації, або її закладення з метою викликати певну діяльність, або для чогось, щоб перетворити це все в діяльність. От чому нейролінгвістичне програмування воно не просто там для чогось, наприклад просто в якості інформаційного патерну для підвищення загальної компетентності стосовно чогось, а для того, щоб спонукти людину, підштовхнути до певної дії. Ось що таке програмування. В біології програмування здійснюється за допомогою ДНК-коду, це вже наука генетика, з 80-х років минулого століття встановила, що основний масив біологічної діяльності закладений в нас генетично: смоктальний рефлекс, ковтальний рефлекс, перший вдих, людина ж не сама починає дихати, а тільки після першого хлопку – це все закладається генетично, є наука – етологія. Тому по великому рахунку це також програмування, тобто програма – це певний шлях, рецепт діяльності, що, як, чому, за допомогою яких механізмів людина повинна щось зробити. Є інстинктивні дії, є рефлексорні, які відносяться до підсвідомого рівня, вони також є запрограмованими. Суть зрозуміла? Це закладка передача інформації для виконання певної дії.

- **Так, поки що так.**
- Далі, «лінгво» – знак, тобто за допомогою якоїсь знакової системи. Слово «нейро» – це на нейронному рівні, на рівні сенсорної системи. Основні сенсорні системи, органи у людини – зір, слух, тактильність, вестибуляторика, запахи. Є ще так зване шосте чуття – інтуїція, коли людина може передбачити наступний крок. Тобто її підсвідомість якимось чином обчислює ці програмувальні коди і передбачує що із найбільшою вірогідністю може статися базуючись на попередньому досвіді або самої людини, або так званому спільному досвіді. Ось що таке нейролінгвістичне програмування – процес впливу на психіку людини за допомогою її сенсорної системи використовуючи певну знакову систему лінгвістичну, це може бути або звукова, або писемна

як правило, або жестова. Для чого? Для виконання певної дії. Тут нема ні чар, ні магії, нічого. Ти ж школу закінчив? З самого нульового класу, з дитячого садочку – кладяць НЛП це педагогіка та освіта. І мене, і тебе, і всіх дітей ми навчаємо використовуючи нейролінгвістичне програмування, в тому числі використання методу переконання, раціонального переконання, переконання за допомогою певних смислових знакових патернів – це все також відноситься до НЛП. Класичне НЛП це методи опорних сигналів, наглядні посібники, проекція, демонстрація чогось, гра кольором. Дітей там вчать трикутники закинути в трикутні дірки – це також НЛП. Саме тому в тому, що ти зараз розглядаєш, що є предметом твого дослідження, ось цей, я його називаю умовно щоб нікого не образити, цирк, концерт, вистава, шоу, яке вони там організують, п'ятигодинне, це все симбіоз різного роду методів, технік, технологій, прийомів, методик нейролінгвістичного програмування. Чому? Бо в них є кінцева мета – запрограмувати людину, тобто спонукти її до конкретної дії. Правильно?

- **Так.**
- Що вона там повинна зробити? Вона в першу чергу повинна стати частиною цього культу, як мінімум. Ця мета є благородною. Якщо із 1000 людей, наприклад, в найкращому випадку 100 стануть адептами, а 10 – активними фанатами, тобто завести їх взагалі до рівня фанатизму під прикриттям цієї «благородної» мети. А що таке фанатизм? Це найвища степінь залежності, на рівні із одержимістю, абсолютна керованість. Припустимо із цих ста – десять будуть повністю керованими, зможуть виконувати будь-яку команду, прохання, доручення лідера, який цим всім керує. І ці 10 приведуть, наприклад, кожен це по 100, з яких в середньому знову 10 стануть фанатиками. Через таку геометричну прогресію, якщо навіть 10 зі 100 погодяться внести круте пожертвування, а це ж коло безкінечне, в результаті маємо

гіпер-прибуток, це фінансова піраміда, яка використовує техніки НЛП. Не треба навіть далеко ходити за прикладом, адже техніки, які там використовуються – звуковий вплив, бінауральний, тобто це стереозвучання п'ятиточкове, домашній кінозал фактично, світловий та кольоровий вплив і основні гіпно-сугестивні технології, але гіпноз я особисто не зустрічав там жодного разу. Він був присутній в діяльності Білого Братства, коли вони сідали на підлогу і медитували, поєднуючи все з йогою – в цей момент все відбувалося в стані гіпнозу. А їх використовували також для програмування лбдей: в стані гіпнозу встановлювалася якась програма, потрібно робити «те» і «се», а кінцевий результат все ж таки – гроші. Фінал цього всього апофеозу – бабло, гроші, квартири, майно, нерухомість. Тобто це фінансова піраміда, яка була з метою накопичення коштів. Ці технології відточені ще давно в 50-х – 60-х роках минулого століття, вони були і в Бразилії, і в Аргентині, і в Америці, і в Мексиці. В Європі здається тільки їх ніде не було, оскільки тут діяли жорсткі закони. За такою пірамідою встановлюється якась фінансова група, саме фінансова, зі своїм уставом. Сама церква таким не займалася, її задачею було лише привернути увагу людей, привести ту сотню осіб, а гроші іди вкладай в банк, принось пожертвування.

- **Тобто вони фактично знімають з себе відповідальність?**
- Так. У відродженні таких фінансових «відділів» було навіть два, якими керував сам Мунтян і два його помічники, фінансові директори. Притому всі ці махінації були фінансово грамотними і оформлювалися власне як добровільні пожертвування, що і знімало всю відповідальність з Мунтяна. Люди писали розписки і віддавали все, що мали.
- **Аналізуючи численні відеоматеріали можна було побачити, що люди просто скидали всю готівку, яку мали, в корзину...**

- Під камери, під відеозапис – звісно. Для того, що потім під час кримінального впровадження сказати, що я нічого ні в кого не вимагав, все було добровільно. А всі ці дії якраз і відбувалися під впливом нейролінгвістичного програмування і гіпно-сугестії.
- **Гіпно-сугестії? Можете, будь ласка, трохи більше розповісти про це?**
- Гіпно-сугестивний стан – це стан дрімоти якщо говорити просто. Це трансовий стан, змінений стан свідомості в наслідок або перевтоми, фізичної чи емоціональної, або специфічного впливу на свідомість, тобто це пригнічення свідомості. Природнім шляхом людина в нього потрапляє в наслідок якраз емоційного виснаження. Ти тисячу разів в ньому був, елементарний приклад, якщо ти відсидів 3 пари в університеті підряд, то на четвертій ти починаєш вже «кльовати носом». Шум починає перетворюватися в рівномірний звук прибою і ти «бах», а виявляється ти 30 хвилин був в цьому стані. Але ти сидів, ти не падав, ти не спав і основні ключові наприклад звукові моменти ти контролював. Ти слухав голос, як тільки викладач замовкав, або казав твоє прізвище, ти раз і включився. Це і називається стан трансу, відповідно задача ось цього НЛП в подібних шоу, концертах, циркових виставах ввести тебе в такий стан штучно, щоб люди були підготовлені. Це називається технологія розпушування, розпушити землю, підготувати до основного дійства – виманювання грошей. Тобто для початку 2-3 години відбувається так звана розкачка, концерти, спільні хорові співи, що і є основним механізмом НЛП – стереозвучання, об’ємний звук. Та навіть вдвох коли ми з тобою сядемо, наприклад, на березі ріки із бокалом пива, то щоб нам було ще краще, ми почнемо співати. Така сама логіка і тут. Хоровий спів фактично зомбує. Зайди в будь-який традиційний православний храм. Орган (бінауральні тони, наднизькі частоти), хор співає також басом, а басы насправді дуже сильно впливають на людську свідомість. Тобто коли ти заходиш в

храм, де грає орган та співає хор і все це на низьких частотах, то ти фізично починаєш відчувати, як на тебе тисне простір – ти потрапив в ці сіті НЛП. А якщо до цього всього ще додати світло, колір, якісь інші НЛП штучки, наприклад знаки якісь, плюс це все ще супроводжується поставленим, повільним, низьким, переконливим голосом і тут тобі демонструють приклад «воскреслого з мертвих» – то людина якраз і занурюється в цей сугестивний стан. Тобто НЛП там використовується не як задача, а як метод досягнення кінцевої мети.

- **Ви казали про використання музики, кольору, світла, чи не могли б ви трохи детальніше про це розповісти?**
- В цирк сходи, це те саме. Чому циркова вистава сама по собі така заворожуюча? Звісно тебе шокують різні акробатичні трюки, надможливості людського тіла, акробати наприклад, тварини, яких в тебе нема, тигри, леви, також на тебе впливають. Але окрім цього всього грає гучна ритмічна музика, жива, оркестрова, переважно духовий оркестр.
- **Тобто музика може бути фактично будь-якою? Головне, щоб вона була ритмічна і гучна? Невже можна використовувати й сучасну музику з такою метою?**
- Ні-ні-ні, сучасна не підходить, адже в ній повинен бути один ритм протягом всієї мелодії, а в сучасних піснях в приспіві один ритм, в куплеті – інший, це якраз робиться навпаки, щоб людину не ввести в сугестивний стан. Ритм повинен бути весь час рівний, як під метроном. Цирк, опера, оперета – всюди можна побачити ось цей чіткий ритм. Це називається феноменом симфонічної музики, класичної. А в сучасній музиці використовується змішення ритму, що і перешкоджає введенню в сугестивний стан, для цього він повинен бути монотонічний. Навіть різні за мелодією пісні повинні дотримуватися одного ритму, який задала перша композиція.

- **Чи біли якість спеціально навчені люди, які писали подібні мелодії для «Відродження»?**
- Звісно були і таких було багато. Текучка кадрів в таких сектах присутня як і на звичайній роботі. Хтось з часом випрацьовував свій ресурс, хтось «ловив Бога за бороду» і починав дивитися на все дійство зверхньо – таких людей одразу міняли. У «Відродженні» окрім самого Мунтяна було безліч психологів, музикантів та інших помічників, які допомагали йому писати цілу програму для кожної зустрічі. Все дійство було чітко прописане, імпрровізації там не було. Кожне слово, кожен рух, кожне ввімкнення лампочки – все це готувалося із консультацією навчених людей для того, щоб занурити людини в сугестивний стан, зробити їх підконтрольною.
- **А от конкретно з технічного боку що відбувається в мозку людини, що вона стає підконтрольною?**
- Дивись, будь-яке відчуття – дія сенсорних систем, які мають свій чітко обмежений діапазон сприйняття. Наприклад звук ми чуємо в інтервалі між інфразвуком та ультразвуком. Так само і з зором або тактильністю – є певний діапазон за межами якого людина перестає сприймати навколишній світ. Так от звук і будь-який інший подібний вплив на нашу сенсорну систему збільшують, правильніше сказати змінюють ці межі. Вони називаються порогами сприйняття. Для того, щоб занурити людину в трансний стан достатньо тільки звуку специфічного та гри зі світлом (приглушенням, мерехтінням). Все це використовується в нашому київському планетарії. Ти приходиш туди, сідаєш в незручні крісла, скептично налаштований, а потім в приміщенні починає темнішати, стеля стає повністю чорною, тому що там повна світло-ізоляція, починаються проявлятися певні білі крапки, на задньому фоні починає грати музика і все це закріплюється ще низьким поставленим голосом. Все, простір навколо тебе починає давити на тебе, ти фізично відчуваєш змінення порогів свого сприйняття – інструменти

нейролінгвістичного програмування успішно почали впливати на твою свідомість, змінюючи патерни твоєї поведінки. Ти боїшся поворухнутися, створити додатковий шум – ось тебе вже і запрограмували і ти сидиш готовий сприймати інформацію, яку тобі зараз розкажуть.

- **Як висота тону впливає на людську свідомість? Чому програмування відбувається за допомогою саме низьких тонів?**

- Високі тони викликають дратівливість, а низькі – пригнічують, заспокоюють. Крик дитини тому приклад, щоб мамка не спала, так вигадала природа, щоб мамка була стривожена і крутилася біля бебіка. Дорослі люди кричать також на високих тонах – це дратує, збуджує, а спокійний голос на низьких частотах має протилежний ефект. Пригнічує воно все що хочеш, активність в тому ж числі.

...

- **Розкажіть ще, будь-ласка, про загадкові зцілення на сцені. Я знаю ви окремо досліджували цей феномен.**

- Все дуже просто. Як позбавити людину залежності? Будь-якої залежності дуже легко позбутися за допомогою методу заміщення. Таку людину не треба лікувати, потрібно тільки замінити його погану звичку. Тому коли якийсь наркома або алкоголік потрапляє в цю секту, його починають оточувати виключно добрі люди, які хочуть йому допомогти. Його люблять, його слухають, його поважають, тощо, але тільки за однієї умови – відмови від наркотиків/алкоголю. Якщо він ще раз повернеться до поганої звички – більше ніколи подібного не отримує. Таким чином він і лікується, в результаті і приходиться усвідомлення справжнього життя, зцілення. Якщо раніше я був наркоманом, нікому непотрібним, то зараз мене люблять, а все завдяки «Відродженню». А фізичні захворювання лікуються ефектом плацебо. Схема така ж сама – заміщаєш увагу на хворобі богослужіннями, змінюєш стиль свого життя, а в результаті ти фактично виліковуєшся.

Так, це не медикаментозне зцілення, а психологічне, але ж коли людину нічого не турбує, то вона і до лікаря не буде ходити і не дізнається, що насправді по великому рахунку з нею нічого не сталося.

...

- **Добре, дуже вам дякую за коментарі. Ви дуже сильно допомогли мені із моїм дослідженням!**
- Нема за що, надішли мені потім роботу, я почитаю.
- **Добре, ще раз вам дякую!**